

УДК [378.016:81'243]:355-057.875
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-101-12>

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Шостак Оксана Григорівна,
доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов і перекладу
Національний авіаційний університет
oshostak@ukr.net
orcid.org/0000-0001-7532-4294

Глушаниця Наталія Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов і перекладу
Національний авіаційний університет
nat4848@ukr.net
orcid.org/0000-0002-8511-0844

Білоконь Галина Михайлівна,
старший викладач кафедри іноземних мов і перекладу
Національний авіаційний університет
halyna.bilokon@npp.nau.edu.ua
orcid.org/0000-0002-9875-1843

Мета дослідження полягає у виокремленні наукових підходів та принципів організації процесу мовної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів та обґрунтуванні доцільності їх застосування. Оскільки стаття є оглядовою, для досягнення поставленої мети використано теоретичні **методи** дослідження: методи порівняльного аналізу та узагальнення положень керівних документів і теоретичних джерел з проблеми дослідження. **Результати.** Зовнішньополітичний курс Україна націлений на здобуття членства в НАТО, тому проблема забезпечення належного рівня оволодіння іноземною мовою військовослужбовцями наразі набуває особливого значення. Процес мовної підготовки сфокусований на розвитку комунікативної компетентності курсантів та ґрунтується на загально-дидактичних принципах науковості, системності, послідовності, безперервності, автономності навчання, зв'язку навчання з практикою та спеціальних принципах, які є взаємопов'язані та застосовуються комплексно при організації процесу мовної підготовки. Лінгводидактичні принципи комунікативності, які передбачають врахування комунікативних потреб та когнітивних здібностей курсантів у військово-професійній сфері, враховуються при доборі змісту, методів, форм та засобів навчання. **Висновки.** Виокремлено наукові підходи та принципи організації процесу мовної підготовки курсантів та обґрунтовано доцільність їх застосування. Теоретичний аналіз наукових досліджень та керівних документів Міністерства оборони України дозволив визначити, що організація процесу іншомовної підготовки курсантів базується на рекомендаціях, визначених мовним Стандартом НАТО СТАНАГ 6001, та здійснюється відповідно до програм підготовки військових фахівців за спеціальностями. З'ясовано, що найоптимальнішим методом вивчення іноземної мови курсантами є прискорений метод вивчення іноземних мов, сфокусований на досягненні конкретних практичних цілей. Пропонуються зразки діалогів (дрилл-технології) та змодельовані ситуації спілкування. Метод моделювання ситуацій військово-професійної діяльності та комунікативний метод визначаються як ключові засоби формування комунікативної компетентності, оскільки вони сприяють розвитку уміння спілкування іноземною мовою в нестандартних ситуаціях. Наголошується на доцільності співпраці викладачів кафедри іноземних мов з фахівцями навчально-наукових центрів мовної підготовки та фахових навчальних дисциплін.

Ключові слова: мовна підготовка курсантів, мовний стандарт НАТО СТАНАГ 6001, комунікативна компетентність, метод моделювання ситуацій, дрилл-технології.

PRINCIPLES OF ORGANIZING THE PROCESS OF LANGUAGE TRAINING OF CADETS OF HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Shostak Oksana Hryhorivna,
Doctor of Philological Sciences, Associate Professor
Professor at the Department of Foreign Languages and Translation

National Aviation University

oshostak@ukr.net
orcid.org/0000-0001-7532-4294

Glushanytsia Nataliia Viktorivna,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Associate Professor at the Department of Foreign Languages and Translation

National Aviation University

nat4848@ukr.net
orcid.org/0000-0002-8511-0844

Bilokon Galina Mykhaylivna,
Senior Teacher at the Department of Foreign Languages and Translation

National Aviation University

halyna.bilokon@npp.nau.edu.ua
orcid.org/0000-0002-9875-1843

The aim of the study is to identify scientific approaches and principles of organizing the process of language training of cadets of higher military educational institutions and justify the feasibility of their application. Since the article is a review, the following theoretical research **methods** were used: methods of comparative analysis and generalization of the provisions of guiding documents and theoretical sources on the research problem. **Results.** Ukraine's foreign policy course is aimed at gaining membership in NATO, therefore the issue of ensuring the appropriate level of foreign language proficiency by military personnel is currently getting particular importance. The process of language training is focused on the development of the communicative competence and is based on the general didactic principles of scientificity, systematicity, consistency, continuity, autonomy of training, the connection of training with practice and special principles that are interconnected and introduced comprehensively in the language training process. The linguistic and didactic principles of communication, that take into account the cadets' communicative needs and cognitive abilities, are considered when choosing the content, methods, forms, and means of education. **Conclusions.** Scientific approaches and principles of organizing the process of cadets' language training are singled out and the expediency of their application is substantiated. Theoretical analysis of scientific research and guidance documents of the Ministry of Defense of Ukraine made it possible to determine that the organization of the process of cadet's foreign language training is based on the recommendations defined by the NATO Language Standard STANAG 6001. It is carried out in accordance with the educational programs of military specialists by specialty. It was found that the most optimal method of learning a foreign language is an intensive method focused on achieving specific practical goals. Samples of dialogues (drill technologies) and simulated communication situations are presented. The method of modeling situations of military-professional activity and the communicative method are defined as key means of forming communicative competence, as they contribute to the development of the ability to communicate in a foreign language in non-standard situations. Cooperation between Military English teachers and specialists of educational and scientific centers of language training, as well as teachers of specialized disciplines, is emphasized.

Key words: *language training of cadets, language standard NATO STANAG 6001, communicative competence, situation modeling method, drill technologies.*

Вступ. Професійна діяльність військово-службовця Збройних Сил України передбачає участь у міжнародних військових навчаннях, заходах міжнародного оборонного співробітництва, налагодженні міжнародних зв'язків у сфері оборони, ведення службової переписки з зарубіжними колегами, усне спілкування іноземною мовою при виконанні професійних завдань. Уміння спілкуватися іноземною мовою є ключо-

вим для успішного виконання службових обов'язків. Однак, загалом, рівень володіння іноземною мовою військовослужбовцями це стандартизований мовленнєвий рівень СМР-1 (рівень виживання). Рівень виживання передбачає розуміння простих висловлювань на повсякденні теми. Військовослужбовець може спілкуватися з носієм мови, якщо співрозмовник вдається до перефразувань, а темп мовлення

повільний. Цей показник не відповідає вимогам мовного стандарту НАТО СТАНАГ 6001, згідно з якими мінімально необхідний рівень володіння іноземною мовою має бути СМР-2 (функціональний). Досягнення означеного рівня передбачає здатність військовослужбовця здійснювати спілкування на різноманітну тематику, включаючи професійну, сприймати загальний зміст повідомлення, однак несприятливі умови значно обмежують здатність розуміння сказаного. Оскільки зовнішньополітичний курс Україна націлений на здобуття членства в НАТО з метою отримання гарантій безпеки зі сторони міжнародних організацій колективної безпеки щоб зберегти цілісність та суверенітет держави, проблема забезпечення належного рівня оволодіння іноземною мовою військовослужбовцями наразі набуває особливого значення. Варто зазначити, що популяризація англійської мови для військових дає позитивні результати. Зростає кількість військовослужбовців, які починають самостійно вивчати мову, послуговуючись глосаріями військових термінів, онлайн-словниками, які включають термінологію військової сфери з транскрипцією, граматичними вправами та прикладами ситуацій їх використання. Мета статті полягає у виокремленні наукових підходів та принципів організації процесу мовної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів та обґрунтуванні доцільності їх застосування.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми. Проблема організації мовної підготовки для військовослужбовців є предметом наукового дослідження низки вітчизняних науковців. Дослідники доходять висновку, що «оперативна сумісність національних військових контингентів у ході виконання завдань, які вимагають міжнародної участі, як і раніше, зводить перед військово-політичним керівництвом мовний бар'єр як основну перешкоду, що, так само, посилює необхідність пошуку нових шляхів організації та/або вдосконалення процесу навчання іноземних мов у Збройних Силах України» (Ворона, Ворона, Ворона, 2022). Науковці обґрунтовують необхідність співпраці Збройних Сил України з військовими відомствами інших країн в контексті організації процесу мовної підготовки. Ковальчук І. запропонувала та теоретично обґрунтувала модель формування професійно-комунікативної компетентності курсантів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін у закладах вищої військової освіти. Науковець визначає комунікативну компетентність курсанта як складне інтегративне утворення, сукупність комунікативних знань, умінь

і навичок та професійно важливих якостей, яке забезпечує здійснення ефективного спілкування у військово-професійній сфері (Ковальчук, 2018). Лагодинський О. наголошує на доцільності створення Інституту іноземних мов Міністерства оборони України, який би забезпечив здійснення організації мовної підготовки за уніфікованими навчальними програмами та зосередження на досягненні результату навчання – СМР2. Вивчивши та порівнявши системи іншомовної підготовки у збройних силах США, Великої Британії та України, науковець пропонує «виокремити навчальну дисципліну «Іноземна мова» із загального переліку навчальних дисциплін ВВНЗ і включення її до системи курсової підготовки. Це забезпечить більш якісне оволодіння іноземною мовою без відволікання курсантів (слухачів) на вивчення інших предметів» (Лагодинський, 2019). Андріянова Н. проаналізувала сучасний стан та шляхи удосконалення системи іншомовної підготовки військовослужбовців. Науковець виокремлює причини недостатнього рівня володіння іноземною мовою військовослужбовцями (Андріянова, 2020). Основоположними для нашої наукової розвідки є результати дослідження Дж. Каулі. Науковець у предметно-мовному інтегрованому навчанні засобами української та англійської мови виділяє чотири компоненти: зміст (Content), спілкування (Communication), пізнання (Cognition) та культуру (Culture), так званий принцип 4-х «С» (Cowley, 2011).

2. Методологія та методи. Для досягнення поставленої мети використано теоретичні методи наукового дослідження: методи порівняльного аналізу та узагальнення положень керівних документів і теоретичних джерел з проблеми дослідження з метою виокремлення та обґрунтування доцільності використання принципів організації процесу мовної підготовки курсантів. Організація мовної підготовки курсантів здійснюється відповідно до керівних документів, затверджених Міністерством Оборони України: Концепції мовної підготовки особового складу Збройних Сил (2009 рік), Основних засад мовної підготовки особового складу у системі Міністерства оборони України (2019 рік), затверджених Міністерством оборони України, Дорожньої карти вдосконалення мовної підготовки у Збройних Силах України (на 2021–2025 роки) та Методичних рекомендацій з проведення мовного тестування у системі Міністерства оборони України. Основні засади мовної підготовки особового складу у системі Міністерства оборони України спрямовані на визначення стратегії розвитку

та удосконалення системи мовної підготовки особового складу, орієнтованих на досягнення ними професійного рівня володіння іноземними мовами відповідно до мовного стандарту NATO STANAG 6001. Реалізація Основних засад здійснюється в два етапи: 2019–2024 роки та 2025–2030 роки.

3. Результати та дискусія. Нагальність підвищення рівня якості мовної підготовки обумовлена такими чинниками:

1) невідповідність системи іншомовної підготовки в Україні євроатлантичним стандартам мовної освіти;

2) необхідність розвитку взаємосумісності з військовими структурами країн-членів і партнерів НАТО;

3) впровадження нових кваліфікаційних вимог щодо рівня володіння іноземними мовами особовим складом у системі Міністерства оборони України.

Система мовної підготовки особового складу включає мовну підготовку курсантів, яка є предметом нашого наукового дослідження. Мовна підготовка особового складу Збройних Сил визначається Концепцією мовної підготовки особового складу Збройних Сил як невід'ємний компонент загальної системи підготовки військово-службовців та працівників Збройних Сил, яка є комплексом взаємоузгоджених, планомірних та послідовних заходів навчального та тренувального характеру, сфокусованих на вивченні особовим складом іноземних мов у обсязі, необхідному для ефективного виконання посадових обов'язків, служби (роботи), а також навчання за кордоном (Концепція, 2009: 2). Комунікативна компетенція курсанта передбачає вміння здійснювати усне та письмове спілкування у військово-професійній сфері, чітко формулювати комунікативні наміри та ефективно взаємодіяти в команді, добирати відповідний стиль комунікативної поведінки, здійснювати міжкультурну комунікацію у сфері міжнародного військового співробітництва, приймати швидкі та правильні рішення в нестандартних ситуаціях, самостійно удосконалювати та оновлювати знання іноземної мови відповідно до вимог ситуації. Навчання курсантів іноземної мови здійснюється на основі системного підходу, комунікативного підходу, інтуїтивно-свідомого підходу, свідомого пізнавального підходу та прагматичного підходу. Інтуїтивно-свідомий підхід передбачає оволодіння іноземною мовою шляхом неусвідомленого, інтенсивного засвоєння мовних шаблонів, зразків, моделей, унікаючи, при цьому, пояснення граматичних правил. Означений підхід є ефективним для формування та розвитку навичок усного спілку-

вання. Значення лексичних одиниць та фраз тлумачиться іноземною мовою, при цьому викладач послуговується різноманітними прийомами, як наприклад, перифраз, підбір синонімів та антонімів, тлумачення, уникаючи використання рідної мови. Граматичні помилки коригуються у процесі говоріння, але після того як курсанти самостійно, без допомоги викладача, формулюють граматичне правило. Свідомо пізнавального підхід, на відміну від інтуїтивно-свідомого, навпаки, передбачає засвоєння правил використання іншомовних лексико-граматичних моделей, і тільки після цього курсанти будують усвідомлені висловлювання відповідно до правил. Комунікативний підхід ми розглядаємо як поєднання інтуїтивного та свідомого засвоєння правил застосування іншомовних конструкцій зі знаннями про іншомовну культуру при моделюванні процесу комунікації. Комунікативний підхід визначаємо ключовим при навчанні курсантів, оскільки іноземною мовою можна оволодіти, тільки спілкуючись нею. Прагматичний підхід у контексті навчання іноземної мови передбачає формування вміння ефективно використовувати вербальні та невербальні засоби спілкування для реалізації комунікативної мети. Відповідно до означеного підходу курсанти опановують принципи організації та структури висловлювання. Одним із основоположних методологічних принципів нашого наукового дослідження ми визначаємо системний підхід. Ми розглядаємо іншомовну підготовку курсантів як підсистему, невід'ємну складову системи загальної підготовки військовослужбовців та працівників сфери Міністерства оборони України. Комплексне використання описаних вище підходів у процесі іншомовної підготовки курсантів підпорядковане досягненню головної мети: підготовка конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно здійснювати професійне спілкування засобами іноземної мови в стандартних та нестандартних ситуаціях.

Принципи мовної підготовки курсантів визначаються Концепцією мовної підготовки особового складу Збройних Сил. Організація процесу мовної підготовки курсантів, а саме розвиток їх комунікативної компетентності, ґрунтується на загально-дидактичних принципах науковості, системності, послідовності, безперервності, автономності навчання, зв'язку навчання з практикою та спеціальних принципів навчання є взаємопов'язані та застосовуються комплексно. Ми погоджуємося з Лобко В. (Лобко, 2021), на думку якого,

підбір спеціальних принципів навчання іноземної мови здійснюється відповідно до:

1) особливостей спеціальної мовної підготовки курсантів;

2) вимог до рівня володіння іноземною мовою;

3) доцільності застосування спеціальних та андрагогічних принципів навчання.

До спеціальних принципів мовної підготовки курсантів Лобко В. відносить: принцип комунікативності, принцип автентичності, принцип проблемності, принцип ролей, принцип раціонального розподілу навчальної діяльності, принцип фахового спрямування, принцип міжпредметної міждисциплінарної взаємодії. Серед андрагогічних принципів науковець виокремлює такі принципи: пріоритет самостійного навчання, принцип спільної діяльності, принцип опори на досвід того, хто навчається, індивідуалізація навчання, системність навчання, контекстність навчання, принцип актуалізації результатів навчання, принцип елективності навчання, принцип усвідомленості навчання (Лобко, 2021). Окрім загально-дидактичних та спеціальних принципів організації мовної підготовки курсантів, виокремлюють також методичні принципи (Tarnavska, Glushanytsia, 2019). При відборі змісту, методів, форм та засобів навчання ми керувалися лінгводидактичними принципами комунікативності, які передбачають врахування комунікативних потреб та когнітивних здібностей курсантів у військово-професійній сфері (Лямзіна, Савчин, 2021). Бхіндер Н. серед методичних принципів, орієнтованих на формування комунікативної компетентності курсантів, виокремлює «принцип комунікативної спрямованості навчання, принцип зв'язку мови і культури, принцип інтеграції видів мовленнєвої діяльності, принцип інтерактивної діяльності, принцип домінувальної ролі вправ, принцип автентичності, принцип новизни в навчанні, принцип використання професійних проблемних ситуацій, принцип свідомого вивчення мови, принцип подолання комунікативних бар'єрів, принцип створення позитивної міжособистісної комунікативної взаємодії, принцип інтенсивності, принцип поєднання індивідуальних та групових форм роботи, принцип врахування мовленнєвого досвіду курсантів, принцип комунікативної релевантності, принцип превентивності, що означає перехід від корекції помилок до їх профілактики, принцип компенсаційної стратегії» (Бхіндер, 2022). Науковець надає ґрунтовне пояснення як ефективно використовувати означені принципи у процесі мовної підготовки курсантів для досягнення результату

навчання іноземної мови – формування іношомовної комунікативної компетентності.

Ми визначаємо поняття принцип у контексті нашого дослідження як основоположне правило, якому підпорядковується організація процесу мовної підготовки курсантів.

Мовна підготовка курсантів охоплює вивчення курсу загальної мовної підготовки та курсу спеціальної мовної підготовки відповідно до майбутньої спеціалізації курсанта. Загальна мовна підготовка передбачає оволодіння курсантом іноземною мовою відповідно до вимог навчальної програми, орієнтоване на підвищення рівня володіння іноземною мовою, який би забезпечив досягнення певного стандартизованого мовленнєвого рівня (СМР). Спеціальна мовна підготовка курсантів – це вивчення іноземної мови за спеціальною навчальною програмою, спрямоване на засвоєння певного обсягу фахової лексики та термінології військово-професійного спрямування необхідного для ефективного виконання завдань професійної діяльності. Означені курси орієнтовані на розвиток та вдосконалення комунікативних навичок у військово-професійній сфері відповідно до мовного стандарту НАТО СТАНАГ 6001, а саме досягнення мінімально-необхідного рівня СМР-2+ (Основні засади мовної підготовки, 2019). Вивчення курсантами навчальної дисципліни «Іноземна мова (загальний, загальновійськовий та спеціальний курс)» передбачає наступні етапи оволодіння іноземною мовою. Перший етап – досягнення стандартизованого мовленнєвого рівня НАТО «СТАНАГ 6001» – СМР-1+. Другий етап – досягнення стандартизованого мовленнєвого рівня НАТО «СТАНАГ 6001» СМР-2+. Зміст матеріалу навчальної дисципліни «Іноземна мова (загальний, загальновійськовий та спеціальний курс)» сформований таким чином, щоб задовольняти професійні інтереси та потреби курсантів. Фахово-прикладна спрямованість навчального матеріалу сприяє систематизації і закріпленню знань з іноземної мови, вдосконаленню комунікативних навичок, розвитку професійно важливих якостей, підвищенню мотивації до здійснення мовленнєвої діяльності.

Провідним методом навчання курсантів іноземної мови є предметно-мовне інтегроване навчання (CLIL) як дієвий засіб встановлення міждисциплінарних зв'язків. Використання цього методу дає змогу курсантам одночасно вивчати фахові дисципліни та іноземну мову. При цьому значно розширюється словниковий запас курсантів, оскільки вони цілеспрямовано

опрацьовують великий обсяг фахового матеріалу з різних навчальних дисциплін.

В сучасних реаліях, в умовах війни, коли існує нагальна потреба в військовослужбовцях, які володіють іноземною мовою в обсязі, достатньому для здійснення ефективного спілкування з іноземними колегами, щоб успішно пройти курс військових тренувань закордоном, доцільно використовувати інтенсивні методи вивчення іноземних мов. Науковцями розроблено та удосконалено низку інтенсивних методів вивчення іноземної мови, такі як: метод навчання (використання неусвідомлених резервних можливостей), метод занурення (використанням сугестопедії та психічних процесів, які відбуваються на рівні підсвідомості), емоційно-смісловий метод (від формування простих навичок комунікації до професійного спілкування використовуючи рольові ігри), метод активізації резервних можливостей особистості і колективу (метод Китайгородської), сугестокібернетичний інтегральний метод (використання технічних засобів), метод гіпнопедії (ознайомлення з матеріалом перед сном та його відтворення після сну), експрес метод Давидової (сигнали-фрази в аудіо текстах, для підсвідомого сприйняття) та «методика 25-го кадру».

На нашу думку, найоптимальнішим методом вивчення іноземної мови курсантами є «армійський метод». Це прискорений метод вивчення іноземних мов сфокусований на досягненні конкретних практичних цілей, розроблений в США. В основу означеного методу покладені принципи бихевиоризму та лінгводидактичні принципи Л. Блумфілда, який розглядав мовленнєве спілкування як систему стимулів та реакцій співрозмовника на них. Курсанти вивчають мову впродовж 6-8 місяців, кількість годин на тиждень 25, плюс декілька годин на самопідготовку. В групах невелика кількість людей. Курс спрямований на розвиток мовленнєвих компетенцій, умінь спілкування та розуміння на слух іншомовного мовлення шляхом прослуховування коротких, простих діалогів, вивчення їх та застосування в найрізноманітніших змодельованих ситуаціях спілкування. Використовуються, переважно, вправи-дрилли, які є ефективним засобом засвоєння нових лексичних одиниць та правильної вимови. Дрилл-технології сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності курсантів. Пропонуємо приклад вправи-дрилл: (*Mellor-Clark Simon. Campaign 1: English for the Military. Student's Book. Macmillan, 2004. – 160 p. P. 158.*)

B: Hello John,

A: Good morning corpor

B: Oh dear, that truck doesn't look too good.

A No, I'm trying to repair it. The battery's flat to start with.

B: You have to charge it again – or buy a new one.

A: And the spare tyre is missing.

B: You have to get a new one then- you have to replace that, it's really important.

A: And another tyre- the right tyre is flat.

B: Well you have to change that, or you can put some air in it.

A: I know, There's no petrol- the petrol tank's empty.

B: After you charge the battery and change the tyre you have to fill it at the station

A: The aerial's damaged too.

B: You have to replace that.

A: Do I have to do it?

B: Of course. You don't have to do it now. Do it tomorrow.

A: Well, I suppose I'll replace it. But I have to see the lieutenant now.

Метод моделювання ситуацій військово-професійної діяльності та комунікативний метод визначаються нами як ключові засоби формування комунікативної компетентності курсантів. При моделюванні ситуацій мають бути створені такі умови, які б змушували учасників пережити емоції, стреси, типові для реальної професійної діяльності. Пропонуємо приклад такої нестандартної ситуації:

After a firefright, 2 Platoon enters an old building to clear it of enemy combatants. When Private Paul comes into one of the rooms, he notices an enemy soldier on the ground seriously wounded. The man moves slightly and Private Paul starts fire. Another wounded enemy soldier pretends to surrender and then opens fire. Private Paul is bleeding from an open wound.

Task: Decide what your immediate priorities are. Agree on a common plan for the situation.

Таким чином, застосування методу моделювання ситуацій сприяє розвитку уміння ефективного спілкування іноземною мовою в нестандартних, максимально наближених до реальних ситуаціях. Водночас підвищуються вимоги до викладачів іноземних мов, інструкторів з мовної підготовки та тих, хто проводить тестування. Викладачі іноземних мов та тестологи мають проходити підвищення кваліфікації, закордонні стажування, організовані відповідно до вимог мовного стандарту СТАНАГ 6001, один раз на 5 років. Тестологи повинні володіти методикою розроблення та проведення мовних тестів. Викладачі мають бездоганно оперувати військовою та військово-технічною

термінологією, використовувати комунікативну методику навчання та метод моделювання.

Висновки. У результаті проведеного дослідження визначено принципи організації процесу мовної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів та обґрунтовано доцільність їх застосування. Теоретичний аналіз наукових досліджень та керівних документів Міністерства оборони України дозволив визначити, що організація процесу іншомовної підготовки курсантів базується на рекомендаціях, визначених мовним Стандартом НАТО СТАНАГ 6001 та здійснюється відповідно до програм підготовки військових фахівців за спеціальностями. Процес мовної підготовки сфокусований на розвитку комунікативної компетентності курсанта. Досягнення позитивних результатів можливе за умови тісної співпраці викладачів кафедри іноземних мов з фахівцями навчально-наукових центрів мовної підготовки та фахових навчальних дисциплін. Важливе значення надається систематичному, цілеспрямованому самостійному вивченню курсантами іноземної мови під час самопідготовки, з використанням онлайн ресурсів. Перспективу подальших наукових досліджень вбачаємо у розробці та обґрунтуванні моделі формування комунікативної компетентності військовослужбовця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cowley S.J. Distributed Language. Ed. S.J. Cowley. University of Hertfordshire. UK : John Bendjamins Publishing Company, 2011. P. 45–49.
2. Tarnavska T., & Glushanytsia N. Key pedagogical principles of it integration in higher education. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2019. № 3(2). P. 129–142.
3. Андріянова Н. Вільне володіння англійською мовою військовослужбовців Збройних Сил України Запорука сильної Європейської армії. *Військова освіта*. 2020. С. 18–24.
4. Бхіндер Н. Принципи формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння. *Педагогічний дискурс*. 2022. № 32. С. 56–65.
5. Ворона Т., Ворона А., Ворона М. Мовна підготовка військовослужбовців: закордонний досвід. *Військова освіта*. 2022. № 1(45). С. 40–51.
6. Ковальчук І. С. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих військових навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2018.
7. Лагодинський О. Іншомовна підготовка у збройних силах Сполучених Штатів Америки та Великої Британії: досвід для України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної*

служби України. Серія: педагогічні науки. 2019. Вип. 3. С. 164–179.

8. Лобко В.О. Принципи навчання іноземної мови військових фахівців у процесі професійної підготовки. Всеукраїнська науково-методичної Інтернет-конференції «Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти». Харків : Національна академія Національної гвардії України, 2021. 373 с. С. 109.

9. Лямзіна Н.К., Савчин І.М. Основні принципи навчання англійської мови китайських студентів. Трансформація освіти в контексті процесів глобалізації: матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції (Дніпро, 12 березня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 28–30.

10. Основні засади мовної підготовки особового складу в системі Міністерства оборони України : вих. документ Міністерства оборони України № 1524/з/84 від 08.08.2019, 34 с.

11. Про затвердження Концепції мовної підготовки особового складу Збройних Сил України та плану реалізації Концепції мовної підготовки особового складу ЗСУ : Наказ Міністра оборони України від 01 червня 2009 р. № 267. Київ : МО України, 2009. 34 с.

12. Тарнавська Т.В. Використання соціальних мереж і блогів у навчанні. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки*. 2013. № 186(1). С. 136–141.

REFERENCES

1. Cowley, S.J. (2011). Distributed Language. Ed. S.J. Cowley. University of Hertfordshire. UK: John Bendjamins Publishing Company, pp. 45–49 [in English].
2. Tarnavska, T., & Glushanytsia N. Key pedagogical principles of it integration in higher education. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2019. 3(2), pp. 129–142 [in English].
3. Andriianova, N. (2020). Vilne volodinnia anhliiskoiu movoiu viiskovosluzhbovtiv Zbroinykh Syl Ukrainy Zaporuka sylnoi Yevropeiskoi armii [Fluency in the English language of servicemen of the Armed Forces of Ukraine is the key to a strong European army]. *Viiskova osvita*, 18–24 [in Ukrainian].
4. Bkhinder, N. (2022). Pryntsyipy formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv raketno-artyleriiskoho ozbroiennia [Principles of formation of foreign language communicative competence of future officers of missile and artillery weapons]. *Pedahohichniy dyskurs*, 32, 56–65 [in Ukrainian].
5. Vorona, T., Vorona, A., Vorona, M. (2022). Movna pidhotovka viiskovosluzhbovtiv: zakordonnii dosvid [Language training of military personnel: foreign experience]. *Viiskova osvita*. № 1(45), 40–51 [in Ukrainian].
6. Kovalchuk, I.S. (2018). Formuvannia profesiino-komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv u protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin u vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladakh [Formation of professional and communicative competence of future officers in the process of studying humanitarian disciplines in higher military educational institutions]. avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. 13.00.04. Zhytomyr [in Ukrainian].
7. Lahodynskiy, O. (2019). Inshomovna pidhotovka u zbroinykh sylakh Spoluchenykh Shtativ Ameryky ta Velykoi Brytanii: dosvid dlia Ukrainy [Foreign language training in

the armed forces of the United States of America and Great Britain: experience for Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: pedahohichni nauky*. Vyp. 3, 164–179 [in Ukrainian].

8. Lobko, V.O. (2021). Pryntsypy navchannia inozemnoi movy viiskovykh fakhivtsiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Principles of foreign language training for military specialists in the process of professional training]. *Vseukrainska naukovo-metodychnoi Internet-konferentsii "Metodyka ta spetsyfika vykladannia inozemnykh mov u zakladakh vyshchoi osvity"*. Kharkiv: Natsionalna akademiia Natsionalnoi hvardii Ukrainy. 373 s. S. 109 [in Ukrainian].

9. Liamzina, N.K., Savchyn I.M. (2021). Osnovni pryntsypy navchannia anhliiskoi movy kytaiiskykh studentiv [Basic principles of teaching English to Chinese students]. *Transformatsiia osvity v konteksti protsesiv hlobalizatsii: materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (Dnipro, 12 bereznia 2021 r)*. Dnipro: Mizhnarodnyi humanitarnyi doslidnytskyi tsentr, 28–30 [in Ukrainian].

10. Osnovni zasady movnoi pidhotovky osobovoho skladu v systemi Ministerstva oborony Ukrainy [Basic

principles of language training of personnel in the system of the Ministry of Defense of Ukraine]: vykh. dokument Ministerstva oborony Ukrainy № 1524/z/84 vid 08.08.2019, 34 s. [in Ukrainian].

11. Pro zatverdzhennia Kontseptsii movnoi pidhotovky osobovoho skladu Zbroinykh Syl Ukrainy ta planu realizatsii Kontseptsii movnoi pidhotovky osobovoho skladu ZSU [On the approval of the Concept of language training of the personnel of the Armed Forces of Ukraine and the implementation plan of the Concept of language training of the personnel of the Armed Forces of Ukraine]: *Nakaz Ministra oborony Ukrainy vid 01 chervnia 2009 r. № 267*. Kyiv : MO Ukrainy, 2009. 34 s. [in Ukrainian].

12. Tarnavska, T.V. (2013). Vykorystannia sotsialnykh merezh i blohiv u navchanni [Using social networks and blogs in education]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Serii: Filolohichni nauky*. (186 (1)), 136–141 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 25.04.2023.

The article was received 25 April 2023.